

שמועות טובות, ושאינן כאלה, מתגלגלות לאחרונה על הנעשה בעיר חריש» והאמת, שהכל נכון... • העיר היתה מיועדת בתחילת דרכה למגזר החרדי, הודוֹקָה ממנו, ובשנים האחרונות הוקמו בה קהילות רבות, על בתי מדרשותיהן, ומוסדות חינוך מגוונים • בסיוור שקיימנו השבוע בעיר, נפגשנו לשיחה ממושכת עם הגאון רבי שמואל דוד רייסנר, רב העיר, ביקרנו בבית מדרשה ובמוסדותיה של חסידות 'תולדות אהרן', נוכחנו בהתפתחותה של קהילת הגר"י זיגדון, מראשוני המתיישבים בעיר, ושמענו מכלי ראשון על קבלנים המרגישים את הרוח הנושבת ומקצים פרויקטים רבים רק לציבור החרדי סמס גם אם עדיין צריך להיאבק כמעט על כל דבר, אבל אל דאגה» יקח עוד קצת זמן עד שהציבור שלנו יגלה את האופציה הזו ששמה חריש, אבל זה יבוא בסוף

אבל בטוח

והעיר תהפוך את עורה ביחס לציבור החרדי, שיעמיק מגוריו בה.

דבר אחד ברור כבר היום: אם עד לפני 3 שנים, לא היה מי שראה בחריש את 'העיר החרדית הבאה', ולא יכול היה לצפות ל'שינוי ההגדרות המוניציפאליות' של העיר, שאינה ממוקמת בפריפריה, הרי שכיום הזה המצב השתנה. חלק בולט בשינוי, הינו בואו של רב ומרא-דאתרא לחריש, הלא הוא הגאון רבי שמואל דוד רייסנר, ולאחר שקהילות בני התורה הספרדיים קבעו את חריש כמושב-הקבע שלהם, קיבל הסטטוס החברתי פנים אחרות, שגם אם אינן משנות בינתיים את יחסיה הגודל בעיר, הן מצביעות על שינוי-כיוון דרמטי.

הדבר בא לידי ביטוי במיוחד לאור העובדה שיתר האוכלוסיות של חריש אינן רואות את עצמן כמי שצריכות להתגורר דווקא בעיר זו. בין אם מדובר במגזר הרוסי, או ברבדי האוכלוסיה החילונית, ואחרים. כולם יחד, וכל אחד לחוד, עשויים לקום בבוקר אחד, לעשות חושבים, ולהחליט שלאור התחרדותו של הישוב, הם לא רואים את עצמם כמתיישבי-הקבע, וכאזהרים מוצהרים של חריש.

לא מחזה נדיר

מי שראה השבוע, יחד אתנו, בסיוור הממושך שעשינו בחריש, את ילדי החיידר של חסידות 'תולדות אהרן' עוברים בטח במעבר החציה ברחוב 'שדרות ההגשמה', בדרכם לבית תלמודם, ועושים זאת בגאווה יהודית בלתי-מוסותרת; או מי שצפה בהנאה גלויה בעשרות האברכים הממהרים לכולל 'עטרת שלמה', או ל'כולל הר"ן', או לבית הכנסת המפואר 'מקדש שלמה' של הגר"י זיגדון ברחוב ספיר, ולהיכילי התורה האחרים הפרושים ברחבי העיר — יכול היה לראות כבר היום את השינוי החד המתרחש בשטח, שבשום אופן לא ניתן כבר לעצור את השלבים הבאים שלו, שיגיעו בעז"ה כגלגל-שגל.

מן הקצה אל הקצה. עד שכמעט שחשבנו שהגענו אל נקודת ישוב אחרת... והשינויים החדים באים לידי ביטוי לא רק במספר הבתים והדירות שהוקמו כאן בשנים האחרונות [שחלקם פנויים ועומדים ריקים, וממתינים ככל הנראה לציבור החרדי...], אלא גם באקוויטיקה של הישוב.

הפנים הירוקות שלו, הפארקים והגינות, הכבישים הכל-כך רחבים, שלפעמים הינך מתקשה להבין מדוע נזקקים לנתיבי-נהיגה שכאלה, סגנון הבניה המודרני, השדרות היפהפיות המעוטרות בעצי-נוי ובפרחים ססגוניים, שטחי-הדשא הענקיים המלווים אותך לאורך כל הדרך, במרכזי המסחר הגדולים, ועוד ועוד. עם יד על הלב: אם בישובים אחרים צריכים 'לחפש בנרות' אחר אתר ירוק, הרי שבחריש זה נמצא כאן ועכשיו, בכל פינה ובכל קרן-רחוב.

עיר העתיד

חריש הולכת להיות אחת מערי העתיד בארץ, על כל המשתמע מכך. אבל בואו ונגלה כבר עכשיו את מה שלחשו באוזנינו כמה מן המבינים הגדולים בענף הדיור בארץ: על פי כל מה שמסתמך במפת העיר, לא ירחק היום

ת"ח חזון שמעון

משה מיכאל צורן

כאשר רוצים לדעת האם מתכנני ישוב פלוני צופים את התפתחותו בעתיד הנראה לעין, צריכים להשקיע על הדרכים המובילות אליו. והיה, אם הכבישים שלצידו עוברים שדרוג, ומישהו החליט להשקיע בנתיבי התחבורה של הישוב לעשותם קלים וזמינים יותר, יש בכך ראייה נחרצת לציפיה שמצפים מנקודת הישוב הזו. וגם ההיפך הוא הנכון; אם רואים שדרכי הגישה לא שודרגו במאומה, והכל נותר כשהיה, אות ברור הוא, שהגורמים הרלוונטיים לא רואים את עתידה המתפתח של ההתיישבות המדוברת.

רק 4 שנים חלפו מאז הגענו אל העיר חריש בפעם האחרונה, והנה כבר ביציאה מכביש 6 לכיוון העיר, מצאנו את עצמנו נוסעים בכבישים מהירים, רחבים ונוחים, ששודרגו בשנתיים האחרונות באופן בל-יתואר, הרבה מכפי שנעשה בישובים אחרים, גם המתפתחים שביניהם. וזה לא הכבישים עצמם; מחלף שלם, על כרעיו ועל קרבו, נבנה במיוחד כדי להסיט אליו את המכוניות הרבות המבקשות להגיע אל העיר חריש.

אם תגיעו מגוש דן, ותפנו בכביש 6, במחלף ואדי ערה, שמאלה, לכיוון העיר חדרה, הרי שלאחר קילומטר וחצי תגיעו למחלף רחב ונוח לנסיעה, בן כמה נתיבים, ה'לוקח' את המכוניות אל העיר חריש. כך בהלוך, וכך גם בחזור, דהיינו ביציאה מהעיר, שוב עולים על המחלף ולא ממתינים באף רמזור שבדרך כלל יוצר פקקים מיותרים. ואם תרצו, מהיציאה מהעיר עד לגוש דן, לא תצטרכו לעצור ברמזור אחד! הדרך חלקה ופנויה!

מה שמוכיח בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, על התקוות והציפיות שתולים בה יזמי העיר ומתכנניה בשנים הקרובות. ואכן, נוכל להעיד כאן באופן ישיר וגלוי, שמאז ביקורנו האחרון לפני 4 שנים בחריש, השתנתה העיר ממש

אחד הפרויקטים החדריים

אלא שגם לאחר כל הסרת ההתנגדויות של החילוניים, עדיין היו מי שחיפשו כל דרך אפשרית על מנת לנטרל את העיר מהצביון החרדי המתעתד להיות לה. הקש ששבר, התגלה לבסוף בהתארגנות הבלתי-נכונה של העמותות החרדיות עצמן. מה שהיה, כזכור, שכל העמותות הצטרפו לוועד-דירור אחד, צעד שנפסל ע"י רשויות החוק, ובכך נסתם הגולל על אופיה החרדי של העיר.

השלב הבא היה העברת השיווק לקבלנים, שכמובן העלו מיידית את המחירים ל-700-800 אלף שקלים, ומחירים שכאלה לא קרצו יותר מדי למי ש'מגרד' בקושי את משכורתו החודשית. גם שלב ב' של הדירות בחריש שווק פחות או יותר במחיר הנ"ל, וכיון שהיה מדובר בעיר חדשה לגמרי, שעתידיה לוט בערפל, אמרו הרוכשים הפוטנציאליים לעצמם, שעדיף כבר ללכת על הפרויקטים המבוססים של הפריפריה. גם שם נמכרות הדירות בסדר-גודל כזה של מחירים, ואין כל סיבה להיצמד לישוב חריש, גם בשלב הראשון, ההתחלתי, של שיווק הדירות בחריש, היו כמה עמותות חרדיות שנרשמו כעצמאיות, ופעילותן לא נפסלה, והן היו יכולות להמשיך ולהתעסק באכלוס הדירות שנרכשו על ידן. בסופו של דבר, חלק מן העמותות הללו נקלעו לקשיי-מימון, ונתקעו באמצע הבנייה.

35 דקות מכני ברק

מאז פתיחתה של העיר לכל המגזרים, הגיעו לכאן קבוצות שונות מהציבור הדתי-ל, וגם תושבים חילוניים. אי אפשר שלא להזכיר בשלב זה, שמלבד העמותות הבודדות שפעלו באופן עצמאי, היו עוד כמה קבוצות חרדיות קטנות שהצליחו 'להשתחל' אל העיר, אבל בכך הסתיימה לה הסאגה החרדית של חריש, שהיתה תקנת המגזר החרדי. מה שברור, שאם הכל היה מתנהל כשורה, והציבור החרדי היה זוכה בעיר זו, היינו מקבלים ישוב מפותח ומטופח ברמה שלא הכרנו עד היום.

לפני שניגש לתאר את התהליך החיובי המתרחש כיום בחריש, חשוב מאוד לציין שהעיר אינה ממוקמת בוואדי ערה עצמו. כל התיאורים ששמעתם אודות היישובים הערביים המקיפים את חריש מכל עבריה, צריכים להימחק לחלוטין מהלקסיקון הציבורי. חריש אינה 'יושבת' בוואדי ערה, ובוודאי שאינה מוקפת ביישובים ערביים. המרחק מחריש עד לאום-אל-פאחם, העיר המרכזית של ואדי ערה, הוא כ-20 קילומטרים!

ה'נציגות' הערבית היחידה שמצאנו כאן, הוא 'אום-אל-קוטוף', ממול חריש, המסונף כמו כל היישובים היהודיים באזור למועצה האיזורית 'מנשה'. אום-אל-קוטוף הוא יישוב קטן ושקט במיוחד, תושביו מעולם לא היו מעורבים אפילו בידוויי אבנים. לבד מכפר זה, לא נראה באופק אף ישוב ערבי אחר.

מה שגרם לטעות היא העובדה, שהריש מסונפת למועצה האיזורית חריש-קציר, השולטת בעצם רק על 2

כך נראה מעבר החציה בחריש, השבוע (צילומים: משה מיכאל צורן)

הסרת ההתנגדויות

חלק גדול מהטענות התמקדו על כך, שתכנון של הדירות מתאים למשפחות חרדיות. וועדת הערר של המועצה הארצית לתכנון ולבניה בדקה את הנסיבות, וקבעה באופן חד-משמעי, ואנחנו מצטטים: 'לטעמנו ולהבנתנו, אפשר בהחלט לייצעד יישוב לחרדים! לכן, לגיטימי לקבוע תכנון שהולם אוכלוסייה זו ונועד למשוך אותה ליישוב כזה'.

היה זה סיומו של המאבק שהתנהל במשך שנים סביב ההחלטה להקים בחריש עיר חרדית. לאחר הסרת העררים, חריש, על נופיה המהממים וגבעותיה הנישאות, קראה למגזר החרדי שיבוא ליישב את המקום בהמוניו, ולשאוב את מה שחסר לו כל כך בריכוזים הגדולים: אוויר ונוף. גם אלף אלפי חביות אינן מספיקות להכיל את האוויר הצח השורר ביישוב, הממוקם בגובה 110 מטרים מעל פני הים.

המוני אברכים בלעה"ר בכולל 'עטרת שלמה' בחריש

המראות הללו של הילדים עטויי-הפאות והאברכים עם הגמרא תחת בית שחיים, ברחובותיה המרכזיים של חריש, הם כבר בכלל לא מחזה נדיר. כשהסבנו השבוע בביתו של הגאון רבי שמואל דוד רייסנר, ונציג הציבור החרדי הרב דוד פינקל, הודיע האחרון בשעת-צהריים שעליו להפסיק את הפגישה 'כי אני צריך לקחת את הילדים מהגן'. החלטנו ללכת אחריו ולראות מקרוב איך נראים הגנים החרדיים בחריש. הצצנו, ונפעמנו. עשרות פעוטות משחקים ומשחוככים בגן הממוקם במבנה מפואר, ונהנים מכל רגע. כדאי לחזור לרגע לימי הבראשית של חריש, כשכותב השורות היה מן הסתם מן המעטים שביקרו במקום לפני עשרות שנים, כשהישוב שהיה אמור להיות פנינת גדל"ן, הפך לעיירת רפאים. משרד השיכון, טענו אז התושבים החילוניים, מייבש אותם בדרך להקמת עיר לחרדים בלבד... מקים ועדות עוקפות, דורס שטחים ירוקים ומפקיע אדמות. ביישובים הערביים הזהירו מהתקוממות, והחרדים? — בכלל עוד לא היה בטוח שיגיעו לכאן.

המרחב הפראי שעטף — ועדיין עוטף — את חריש, היווה את אחת הפינות הירוקות, הנדירות, שעוד היה אפשר למצוא בארץ. כמו בתוך גלויה, משוכצים שטחים נרחבים של שמורות ער טבעי, עצי חרוב וזית עתיקים וכפרים קטנים, בנוף עוצר נשימה. כבישים רחבי-ידיים הובילו כבר אז, לפני כ-30 שנה, אל פיסת ההר שעליו נבנה היישוב. אלא שמאחורי הנוף והמרבדים הירוקים נפרשה בזמנו מציאות עגומה. עמדת השומר העוזבה והשער החשמלי המקולקל הובילו ליישוב שנראה כמו עיר רפאים. פנסי התאורה ברחוב היו שבורים, הנורות מנופצות, ואפילו את כבלי החשמל גנבו. ואז החלה הזרימה החרדית לחריש. נאזכר, שכאשר היה מדובר שהעיר תהיה חרדית במלוא מובן המלה, מחירי הדירות נעו בסביבות 450-500 אלף שקלים. בהתחשב בכך שמיקומה של חריש הוא נוח למדי — בדיוק 35 דקות מבני ברק, וצמוד-צמוד לכביש 6 — והמחיר הנ"ל היה מוסב על דירות בנות 4 חדרים, ועל עיר מרכזית עם רכבות יחידות דיור, הרי בוודאי שענינה של חריש היה 'עסק מצוי' למגזר החרדי, מכל הסיבות שבעולם.

בתוך הקו הירוק

ראשי המועצה סיפרו לנו — בזמנו — על יזמים היושבים אצלם ופורשים רשימות של מספר עצום של משפחות, שכבר נרשמו לדיור. אחד היזמים הציג אז בפנינו רשימה של כ-2,100 נרשמים לדיור בחריש — בחודש אחד! היו אלה נציגי קהילות גדולות מכל החוגים והעדות שהביאו איתם רשימות מסודרות של משפחות שבחרו כבר את המגורים בחריש כיעד הבא שלהן. מספר המבקרים במקום גדל והלך, ורבים שהיו מעוניינים לראות את האיזור מקרוב, עשו גיחה למקום, שָׁבְתוּ כאן את שַׁבְּתָם, או לחלופין הגיעו לביקור ממושך בימי החול.

העובדה שכל שטחי העיר הם בתוך הקו הירוק, עודדה את כל שכבות הציבור החרדי להזדרז ולהתעניין ברכישת דירה, ביועד שכך הם אינם מסתכנים בשום 'הסכם שלום' באשר-הוא. יתירה מכך; פתיחת שעריה של חריש לציבור החרדי, היתה בעיצומה של מצוקת דיור כאובה במיוחד, ורבים עמדו אובדי עצות בשאלה היכן לקנות דירה והיכן לבסס את עתידם.

מאידך, וזה לא סוד, שהיו יישובים בפריפריה שהציעו אפשרות מגורים במחיר מוזל עבור הציבור החרדי, כמו הר יונה, עפולה, כרמיאל, נתיבות ואופקים, אבל המכנה המשותף של כולם הוא שהם פריפריה, מה שגורם שבחלקם יש בהשוואה יותר קושי במציאת תעסוקה, וחוסר אפשרות של הציבור החרדי להתרחב בצורה משמעותית ולהתבסס במקום.

המחסומים הללו הקשו על חלקים גדולים בציבור להתנתק מהמרכז ומהערים החרדיות, מההורים ומקרובי המשפחה. חריש היה אפוא המקום שענה כמעט על כל הדרישות, והיו בו מכלול של מעלות שקשה למצוא במקומות אחרים. הוא נמצא במרכז הארץ, עם קרבה ונגישות תחבורתית מעולה לערים החרדיות ולערי המרכז, סמוך למרכזי תעסוקה, יש בו יכולת התפתחות והתבססות ואיכות חיים בעיר חדשה ומרווחת. גם המחיר המוזל ענה על הצרכים.

בתוך זמן קצר נרשמה התקדמות משמעותית בפריצת-הדרך לעיר החרדית, עם הסרתן של רובן-ככולן של ההתנגדויות הקטנוניות שהוגשו על ידי התושבים החילוניים, המתגוררים בעיקר בקיבוצי הסביבה. אולי גם במועצה לא האמינו בזמנו שוועדת הערר תסיר את ההתנגדויות, אבל זה מה שהיה, כאשר להפתעת הכל הצהירה הוועדה שהיא אינה רואה כל פגם בשיווק הדירות לחרדים בלבד!

הגאון רבי שמואל זוד רייסנר שליט"א, המרא דאתרא
[צילומים: משה מיכאל צורן]

כל האדמות בצד דרום-מזרח של העיר החדשה שוחררו רק לאחרונה לבניה, והוחל בהכשרת השטחים. חלק גדול מהדירות הללו עדיין לא נמכרו, וגם כאן אפשר לעשות 'דילים' שישתלמו לשני הצדדים, ולרכוש מספר רב של דירות במחירים שלא יחזרו על עצמם לעולם... פרנסי הישוב ניצבים אתנו על אחת הגבעות, ומשם הם מצביעים על 'החזית הדרומית' של חריש, המיוערת בינתיים ביערות עבותים, 'האמורים להיגדע בתוך זמן קצר, ולהיעלם מן האופק, ואת מקומם יתפסו אלפי דירות נוספות', הם אומרים.

לכן מבחינתם, הקריאה לציבור החרדי לשוב וליישב את חריש, אינה תלושה מן המציאות. בימי הבראשית הראשונים של הישוב, כאשר הוחלט על הקמתה של חריש, לא היה הציבור החרדי שותף לרעיון ההתיישבות במקום. העיר חריש היתה חלק מתוכנית "שבעת הכוכבים" של אריאל שרון, שר השיכון דאז, שרצה להגדיל את ריכוז האוכלוסיה היהודית לאורך הקו הירוק.

לפני כ-30 שנה החל מסתמן מהפך בתוכנית ההתיישבות לאורך קו התפר, ובכלל זה גם בציר נחל עירון. גלי העליה והצורך באספקת הביקוש למגורים לעולים ולזוגות צעירים מחוסרי דיור, קייב מציאת פתרונות דיור ואיתור עתודות קרקע פנויות, אשר ניתן ליעדן לבניה מיידית. השינויים הללו בתפיסת ההתיישבות והתהליכים הנלווים, הביאו להקמת המועצה המקומית קציר-חריש, שיעודה היה לעבות את ההתיישבות בגיזרה זו, שנבחרה על ידי הממשלה כאתר בעל חשיבות אסטרטגית.

משרד השיכון יצא אז במסע שיווק נרחב למשפחות ממרכז הארץ, שחלמו לגור באיזור כפרי קרוב למרכז. העיר שווקה גם לאנשי קבע על ידי מתן תמריצים ומענקים לבניית מגרשים. התשתיות הונחו, גם הקבלנים החלו לבנות, אולם בשלב מסוים נכשלה הבניה. הקונים ברחו, ועימם הקבלנים.

מעירת רפאים לעיר מודרנית

לאחר סלילתו של כביש 6, ועליה מטאורית בערך הגדל"ני של כל השטחים מסביב לחריש – פרדס חנה, כרכור, בנימינה וקציר, וכשמשפחות צעירות ממרכז הארץ עמדו בתור כדי לקנות מגרשים בשטחים העוטפים את

התכנסות חסידיית בחריש

אלפי איש רכשו אפוא דירות בחריש, אך ורק מפני שידעו שהיא הופכת להיות עיר חרדית, על קרְפָּה וכרעיה, וכיון שכך – יהיה ביקוש גובר והולך לדירות שכורות. לא סוד הוא, שבמגזר החרדי יש רבים וטובים שאינם מצליחים כלל לרכוש דירה, והם מתגוררים כל ימיהם בדירה שכורה. רוכשי הדירות הבינו, ובצדק רב, שאם העיר תיזוּב בדיירים חרדיים, הביקוש לשכירות יהיה עצום.

מה שקרה בפועל הוא, שהציבור החרדי לא הגיע לחריש, וממילא – כמעט ואין למי להשכיר דירות... גם השוכרים הפוטנציאליים אינם ממהרים להגיע לחריש... בסיור הממושך שעשינו השבוע בעיר, גילינו להפתעתנו שבבנינים בהם יש עשרות רבות של דירות, מתגוררים לפעמים כמה בודדים, ומְרַכְזֵי האכלוס נראים כעיר רפאים, למרות שהמפתחות נמסרו כבר מזמן לבעלי הדירות.

רוצים להתפטר מהדירות

הפרנסים החרדיים שהצביעו בפנינו על הנתונים הנ"ל, מעבירים באמצעותנו מסר, לפיו ניתן ליישב עתה את חריש בציבור שומרי תורה, ולנצל דווקא את המצב שהשתרר בשטח, לטובתם של כל אלה שביקשו להתגורר בחריש. גם אם מדובר על שכירות, הדבר עשוי להתברר כמשלם מאוד. באיזה מקום בארץ ניתן לשכור דירה בת 4-5 חדרים במחיר מוזל, ועם שרותי קהילה כה מפותחים?

מרכז המסחר

הדבר הבא שיתרחש, במוקדם או במאוחר [בדגש על האפשרות הראשונה...], הוא, שהתושבים ירצו להתפטר מהדירות שרכשו. המצב הנוכחי מכניס אותם ללחץ, מתוך ההרגשה שכל יום שעובר רק יפחית את ערך הדירה יותר ויותר. כל זה כאשר לבעליהם הפרטיים של הנכסים. כשמדובר בקבלנים, המציאות היא אחרת.

העובדה שהקבלנים יוצאים במבצעים למכירת דירות, מלמדת על מצב לא הכי שפיר מבחינתם, בכל מה שקשור לתחזית על ערך הנכסים. ומה שצריך להדגיש בדגש מיוחד, שכאשר אנחנו מדברים על 'ערך הדירות', אין הכוונה שהנכסים אינם בעלי ערך עצמי. אדרבה; הדירות בחריש נבנו באיכות נדירה, כולל הטיפוח הסביבתי הכל-כך מעולה. דיברנו רק על ירידה מציאותית בביקוש לדירות אלה, בשל כל המתואר לעיל.

האפשרויות

מטבע הדברים וכדרכנו, איננו ממליצים המלצות מעשיות לאיש. בכל נושא וענין יש לבדוק ולבחון עם המומחים לדבר. אולם, ראשי הציבור בחריש סבורים, שבמצב שכזה, כאשר תבוא קהילה או קבוצה מגובשת, ותיצור קשר עם קבלן כזה או אחר, אין ספק שיצליחו להוזיל את העסקה, ולהציע את הדירות למכירה במחיר עוד יותר מוזל. גם אם המחירים שהוצעו בשלב הראשון לא יחזרו לעולם על עצמם, אבל המחירים המוצעים כיום הם עדיין זולים, בהתחשב במה שנעשה בערים הגדולות, ובמיוחד אם יהיה מדובר בעסקה גדולה.

והם מוסיפים, שאם דיברנו עד עתה על בעלי נכסים פרטיים, ועל קבלנים, אסור לשכוח שבנייתה של חריש עדיין לא הסתיימה, וחלק גדול מהשטחים העצומים שיועדו לה, מועברים לקבלנים רק בימים אלה. כך למשל,

הגאון הרב חיד"ו בחריש

היישובים חריש וקציר, וכיון שקציר יושב בוואדי ערה, וסביבו התנהלה מערכה משפטית ממושכת בין ערביי ואדי ערה, שיצאו חוצץ נגד הקצאת ישוב ליהודים בלבד (ובהוראת בג"ץ אף הותר לערבים לקנות דירות ביישוב זה), התערבבו היוצרות, עד שהאנשים שאינם מתמצאים בשטח חשוב, שגם היישוב חריש מצוי בתוך הקלחת הזו. ולא היא.

יתירה מזו. גם מפת-הדרכים להגעה לחריש, בניגוד לקציר, איננה חולפת כלל בתוך ואדי ערה. ואם ביקשנו לציין את יתרונותיו של חריש, נאמר כאן בפה מלא – שהיתרון הראשון טמון בדרך הקצרה, הנוחה והבטוחה מהמרכזים החרדיים הגדולים אל היישוב. 35 דקות על-השעון לקח לנו להגיע מהיציאה מבני ברק, ועד לפאתי חריש. הדרך הנוחה והמהירה ביותר היא באמצעות כביש 6, אבל קיימת אפשרות זמינה נוספת, וגם היא נוחה ובטוחה, דרך כביש 2, הלא הוא כביש חיפה-ת"א.

קהילות בני התורה הספרדים

במשך שנתיים היה הציבור החרדי מופקע מהעיר, אבל חובה עלינו להדגיש, שגם במשך הזמן היו כמה קהילות גדולות של בני תורה ספרדיים, שהשתכנו בעיר ומצאו בה את מקומם. בשנתיים הללו הלכה העיר והתפתחה גם בחזותה החיצונית, ומי שנכנס בשעריה מבחין מיד בצורתה המרשימה, אבל מה שקרה מבחינת הדיור, ואנחנו מדברים כבר על התקופה שבה הופקע המגזר החרדי מהעיר, פעל ופועל דווקא לטובתנו...

המצב כיום בחריש הוא תופעה מוזרה להפליא. למרות כל היתרונות המוקחים של הישוב היחודי הזה, מתברר שבניגוד לציבור החרדי, המשווע לאיזורי-אכלוס שכאלה, והתכונן ליישב את המקום בהמוניו, הרי כל התחלופות האחרות שרכשו את הדירות, לאחר ש'התפטרו' מהחרדים, רובם לא התכוונו כלל להתגורר בחריש.

מרביתן המוחלט של הדירות נרכשו להשקעה בלבד. מי שמתמצא במה שמתרחש בשוק הגדל"ן בארץ מבין, שכאשר לא מדובר בציבור חרדי, הרי שהעיר חריש אינה מהווה מבחינתם ערך-מוסף גדל"ני. הם 'מסתדרים' בינתיים בדירותיהם המפוארות ברעננה, בגבעת שמואל, בהרצליה, ופרבריהן, ואינם זקוקים במיוחד לאכלוס נוסח חריש.

בית המדרש 'גולדות אהרן' בחריש

הכניסה לעיר

בראותם היכן נושבת הרוח, מכרו קבלנים אלה מאות דירות. נתונים אלה משנים כמובן את מפת האכלוס, מהגם שבחריש אין מקומות בילוי חילוניים, מסעדות לא כשרות וכדומה, כך שיהודי חרדי יכול להתגורר בכל חלקי העיר.

כבר היום יש בחריש מגוון רב מאוד של קהילות, כשהבולטות הן: קהילת "לעבדך באמת", בראשות הגר"י זיגדון, שהיה בין הראשונים שהגיעו לעיר ותקע בה יתד, קהילת "אהבת תורה", בראשות הגר"ד רייסנר, קהילת "תולדות אהרן", בראשות הגר"י וואלעס, קהילת "חניכי הישיבות", בראשות הגר"ד ברנד, הקהילה התימנית, בראשות הגר"י שרפי, קהילות גדולות של חב"ד וברסלב, קהילת פרושים וכלל-חסידי, ועוד.

בשכונות הוותיקות, 'אבני חן' ו'החורש', עומדים כמה פרויקטים חרדיים. בשכונת אבני חן מתרכזים הפרויקטים ברחוב ספיר, במקטע בין רחוב שהם לרחוב טופז. 2 הפרויקטים של "לעבדך באמת" באיזור זה מכילים 10 בנינים. בנוסף, פרויקט "מגידו" המונה 6 בנינים ופרויקט "דיוור בר השגה" עם 4 בנינים. בשכונת החורש יש 3 פרויקטים נוספים של "לעבדך באמת", אחד של 'תמימי דרך', ופרויקט נוסף בשם פסגות אלון.

העיניים צופיות לבחירות

התקוה הגדולה של הציבור החרדי בעיר נשואה לעבר...בחירות המוניציפאליות, במהלכן — כך מקווים הכל — יחול שינוי של ממש, מכל ההיבטים. אם בבחירות לרשויות לפני 5 שנים היו לשי"ס רק כ-300 קולות, ויהדות התורה כמעט לא היתה קיימת, הרי שבבחירות האחרונות לכנסת היו לשי"ס 2050 קולות, וליהדות התורה 450.

לקראת הבחירות הקרובות לרשויות, בואן של משפחות חרדיות רבות לחריש בוודאי עשוי לשנות את המצב. במועצת העיר יש כיום 9 נציגים, וריבוי מספר התושבים עשוי להגדיל את המספר, ובמקביל נערכים כאן לשינוי במפה הכללית, שתוביל את הציבור החרדי אל מרכז העשייה, במיוחד לאור מה שציינו כבר קודם לכן, שהאוכלוסיה הכללית יושבת בחריש על כרעי תרנגולת, מה שעשוי ליצור בסופו של דבר רוב לציבור החרדי, ולאלה שלא יצרו את צעדיו.

בסיוור שקיימנו במוסדות 'תולדות אהרן' נכנסנו בשערי של בית המדרש שנחנך באחת הדירות המרווחות, הגענו אל החיידר הממוקם ברחוב שדרות ההגשמה, וכמורכב הגענו גם לבית מדרשו של הגר"י זיגדון העובר שיפוצים בימים אלה, וגם דרכנו בשערי של כולל 'עטרת שלמה', על 80 האברכים הלומדים בו. נציין, שהמרא דאתרא, הגר"ש רייסנר, שהוכתר כאמור לרב העיר על ידי כל גדולי התורה מכל החוגים והעדות, שולט ביד רמה בנעשה בשטח, והוא מעורב בנעשה בכל הקהילות ברחבי העיר.

יקח עוד קצת זמן עד שבציבור החרדי יגלו את האופציה הזו ששמה חריש, העיר היפה והמטופחת ביותר בארץ, שכבר כיום מעניקה לתושב החרדי את כל מה שהוא זקוק לו, מוסדות, חנויות ותחבורה. אבל זה יבוא בסוף. ואז תהפוך חריש לאחד המקומות היוקרתיים ביותר לציבור החרדי. ואיך אומרים? — החכם עיניו בראשו.

בית מדרשו של הגר"י זיגדון

להתגורר בעיר מאות משפחות חרדיות, הוקמו קהילות מגוונות, מוסדות חינוך, כוללים ובתי כנסת. האכלוס הצפוי בעתיד הקרוב מאוד צופן גם הוא עתיד ורוד, עם אלפי משפחות הצפויות להתאכלס בפרויקטים החרדיים בעיר, כשרובם נמנים על ציבור אברכים בוגרי הישיבות.

ואם כל כך טוב, מדוע ניכרת בדברינו הסתייגות כלשהי מהמצב? — כי כפי שאמרנו, בחריש עדיין צריכים להיאבק על כל פרויקט המשתייך למגזר החרדי. אפילו בענין האוטובוסים ושירותי התחבורה לערים החרדיות אין הסכמה, וההסעות לבני ברק לא נכנסות אל תוך העיר, אלא חולפות ב...דרך ז'בוטינסקי; אם עד לפני זמן-מה התעקשו הפקידים המקומיים לייסד בחריש רק את חינוך הממ"ח [ממלכתי חרדי, אם יש דבר כזה בכלל...], הרי שבנושא זה יש התקדמות והגורמים הרשמיים השתכנעו שלא לעשות כך.

הגר"ש רייסנר מדבר אתנו גם בנושאים רבים נוספים, אבל מצביע על העובדה שכמי שהיה צמוד לחמור, רבה של ביתר, הגאון רבי דוד צבי אורדנטליך זצ"ל, ולפעילותו רבת-הממדים, גם אני מקפיד בראש ובראשונה ליצור אחדות בין כל הקהילות החרדיות לסוגיהן המצויות בחריש, אומר המרא דאתרא, ומציין שפעילותו זו נושאת פרי, ואכן כל הקהילות מצויות בשיתוף פעולה הדוק ביניהן.

הפונטציאל הגדול בשנים האחרונות, הביא קבלנים לשווק פרויקטים גדולים רק למגזר החרדי, ואכן לאחרונה

כנישים רחבים במיוחד

חריש, עלה שוב שמו של היישוב לכותרות ההתיישבות. כבר באותן שנים הושקעו כאן למעלה ממאה מיליון שקלים, שלא הניבו מאומה.

האוכלוסיה בחריש מנתה אז, בימיה הטובים, בסך הכל כ-200 נפש, כשההבטחה הגדולה בדמות עיר מודרנית וחדשה, הפכה לעיירת רפאים. מאידך, קשה היה להאמין שהתושבים הבודדים משלמים ארנונה מבין היקרות ביותר בישראל — 47 שקלים למטר, תעריף יותר גבוה מסביון או מקיסריה, מה שמוכיח על יעודו הראשוני של היישוב. במשרד השיכון הודו אז בגלוי, ששיווק העיר נכשל, כי החילונים פשוט לא רצו לגור בחריש. כל התשתיות נותרו עזובות ומוזנחות. המתקנים בגני הילדים עמדו אף הם בשממונם. במקום ילדים, גדלו שם קוצים ועשבים שוטים. כבר אז, לא היה לתופעה זו אח ורע. יותר מ-20 שנה אחרי העליה על הקרקע, נבנו בסך הכל 300 דירות שהתפרשו על פני רחוב אחד בלבד... זו בדיוק היתה הסיבה שכבר בתקופת השר מאיר שטרית, הגו את התוכנית להקים כאן עיר חדשה למגזר החרדי.

ואז החלו, כמובן, כל הצעקנים לצאת אל פני השטח, בטענות הידועות כמו "יסגרו לנו את הכבישים בשבתות", "הבטיחו לנו עיר חילונית, ולפתע הופכים את הקערה על פיה", "הקימו ועדות עוקפות", "דרסו שטחים ירוקים", "הפקיעו אדמות", ומה לא. גם הפגנות וחסימות כבישים לא חסרו, כשאנשי הקיבוצים מסביב יצאו מדי יום ישישי להפגנות בצמתים המרכזיים של האיזור.

וכל זה, כשכולם כבר ידעו שהצעקות 'הבטיחו לנו עיר חילונית', אין להן על מה לסמוך, כיון שהחילוניים לא באו להתגורר כאן...

לאיש בצורה נכונה

כשהסבנו השבוע עם הגאון רבי שמואל דוד רייסנר, הופתענו לשמוע על ההתפתחות המרשימה שחלה ב-3 השנים האחרונות במפת האכלוס החרדי בעיר. אם נרצה לרדת לשורה התחתונה, ציבור שומרי המצוות המתגורר כיום בחריש עובר את ה-60% מכלל התושבים בעיר, כשהמגזר החרדי מהווה נתח נכבד מאוד מהנתון ה"גל". אלא שגם הגר"ש רייסנר, וכן אנשי שיחוננו האחרים עימם נפגשנו במהלך הסיוור, מדגישים חזרה-והדגש, כדי למנוע ציפיות מוגזמות ואכזבות מיותרות:

בחריש, הם אומרים, יש המון יתרונות אסטרטגיים שאין באף מקום אחר; אבל בינתיים היא אינה עיר חרדית. אם העיר בכללותה הוקמה בסך-הכל לפני כ-5 שנים, הרי שהקהילות החרדיות החלו להתבסס רק לפני כ-3 שנים, כך שמטבע הדברים לא התפתחו עדיין כל הצרכים הרוחניים והגשמיים, אם כי חשוב להדגיש, שאלה מתפתחים במהירות עצומה.

חריש נועדה אפוא לאלה המתמקדים בעתיד הגדול שלה, ובפוטנציאל ההתפתחות הענק הקיים כאן, ומבינים שמכל הבורות הקיימות כיום לציבור החרדי, המדובר באופציה הכי טובה. המציאות הוכיחה תמיד, שצרכים מתפתחים וקשיי התחלה חולפים עם הזמן, וגם — מגורים במציאות שונה מהערים החרדיות הוא ענין של הרגל, אבל לבעיות — שחריש נקיה מהן — כמו מיקום, מרחק ובעיות תעסוקה, אין פתרון לעולם.

נכון הוא, אומרים העסקנים החרדיים, שבחריש קיימים כיום 8 תלמודי תורה, 7 בית יעקב ובתי ספר לבנות, שרובם נפתחו במהלך השנתיים האחרונות, אבל במציאות על כל דבר צריך עדיין להיאבק. החינוך החרדי בחריש מונה כיום קרוב ל-2,300 תלמידים, המהווים קרוב ל-25% מכלל החינוך בחריש. אנשי שיחי מציינים בדגש חזק, שמרבית המשפחות החרדיות בחריש הינן צעירות, וילדיהן עדיין אינם משתקפים במוסדות החינוך, מה עוד שמאות תלמידים חרדיים לומדים במוסדות מחוץ לעיר, כדוגמת פדרס חנה, זכרון יעקב וחרדה.

אחדות ושיתוף פעולה

בחישוב פשוט של אחד ועוד אחד נגיע מהר מאוד למסקנה, שעתיד החינוך החרדי בחריש יתהפך תוך שנים ספורות ויהיה לרוב במערכת החינוך שכבר כיום רובה המוחלט הינו דתי-חרדי. בשנתיים וחצי האחרונות הגיעו